

Самотосенкова О. В.

к.е.н., доцент

Одеський національний економічний університет (Україна)

Ступницький Б.О.

здобувач першого (бакалаврського) рівня ВО

Одеський національний економічний університет (Україна)

ОЦІНКА СТАНУ І ТЕНДЕНЦІЙ СПОЖИВЧОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

Забезпечення потреб населення у продовольчих і непродовольчих товарах забезпечує споживчий ринок країни. Попит і пропозиція товарів і послуг на споживчому ринку суттєво впливають на розвиток національної економіки. Збільшення купівельного попиту на споживчі товари і послуги, зростання купівельної спроможності грошової одиниці є важливим стимулятором збільшення обсягу виробництва продукції відповідних галузей, що в свою чергу призводить до збільшення пропозиції на ринку.

Одним з головних показників, який характеризує кон'юнктуру споживчого ринку і, в той же час, входить до системи показників рівня життя населення, є роздрібний товарооборот. При дослідженні стану і функціонування споживчого ринку аналізують динаміку і структуру роздрібного товарообороту в діючих і порівняних цінах в цілому по країні, по окремих регіонах, в розрахунку на одну особу, вивчають оборотність товарів, забезпеченість товарними запасами, визначають вплив окремих факторів на зміну обсягу роздрібного товарообороту.

При дослідженні кон'юнктуру споживчого ринку аналізують загальний оборот роздрібної торгівлі, який включає роздрібний товарооборот підприємств роздрібної торгівлі та товарооборот фізичних осіб-підприємців, основним видом економічної діяльності яких є роздрібна торгівля.

При міжнародному і регіональному порівнянні використовують не загальний обсяг роздрібного товарообороту, а його рівень на одну особу, тобто середньодушовий товарооборот.

Динаміка роздрібного товарообороту в середньому на одну особу в Україні за період 2015-2022 роки наведена в таблиці 1.

Дані таблиці 1 показують, що в Україні, починаючи з 2015 року до 2021 року, спостерігається стійка тенденція до зростання роздрібного товарообороту на одну особу. Причому найбільше зростання відбулося в 2021 році, коли у порівнянні з 2020 роком роздрібний товарооборот на одну особу збільшився на 4393 грн. або на 21,2%. Порівняно з базовим 2015 роком цей показник збільшився на 13757 грн. або в 2,2 рази. У 2022 році вперше за аналізований період відбулося деяке зменшення роздрібного товарообороту на одну особу – на 578 грн. або на 2,3%, що в першу чергу пояснюється зміною ситуації в країні у зв'язку з військовим станом.

Графічно динаміка роздрібного товарообороту на одну особу в Україні за 2015-2022 роки зображена на рис.1.

Таблиця 1

Показники динаміки роздрібного товарообороту на одну особу в Україні за 2015-2022 роки

Роки	Роздрібний товарооборот на 1 особу, грн.	Ланцюгові показники		Базисні показники	
		абсолютний приріст, грн.	темپ приросту, %	абсолютний приріст, грн.	темп приросту, %
2015	11358	...	...	0,0	0,0
2016	13003	1645	14,5	1645	14,5
2017	13768	765	5,9	2410	21,2
2018	15769	2001	14,5	4411	38,8
2019	18824	3055	19,4	7466	65,7
2020	20722	1898	10,1	9364	82,4
2021	25115	4393	21,2	13757	121,1
2022	24537	-578	-2,3	13179	116,0

Джерело: розраховано авторами за даними [1].

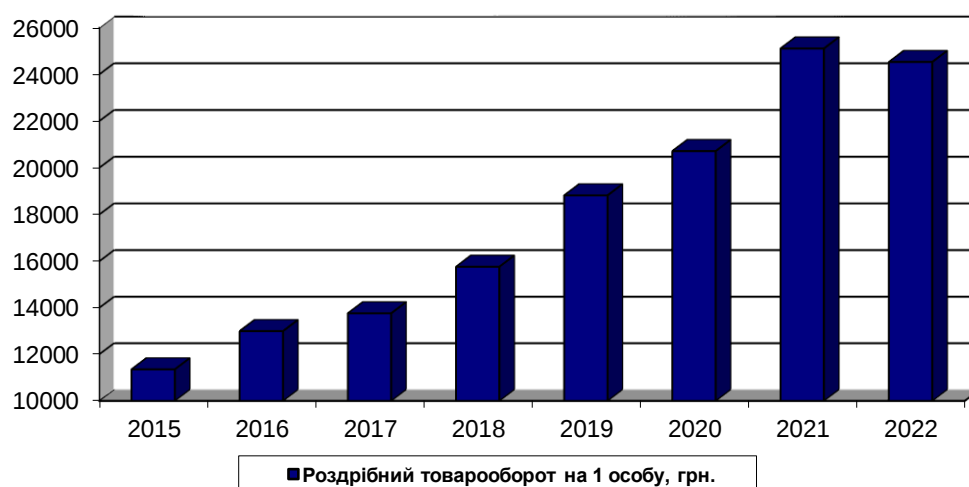

Рис.1. Динаміка роздрібного товарообороту на одну особу в Україні за 2015-2022 роки, грн.

Джерело: розроблено авторами за даними [1].

На зміну попиту на споживчому ринку і відповідно на зміну обсягу роздрібного товарообороту на одну особу впливають різні фактори, в першу чергу, зміна доходів населення і зміна цін на споживчі товари і послуги.

Оцінити зміну роздрібного товарообороту під впливом цих факторів можна за допомогою коефіцієнта еластичності.

Розрахуємо коефіцієнти еластичності зміни роздрібного товарообороту на одну особу віз зміни рівня доходу на одну особу за 2015-2021 роки за формулою:

$$E = \frac{Y_1 - Y_0}{X_1 - X_0} : \frac{Y_0}{X_0},$$

де Y_0 , Y_1 – роздрібний товарооборот на 1 особу відповідно в базисному та звітному роках, грн.;

x_0 , x_1 – рівень доходу на одну особу в базисному та звітному роках, грн.

Результати розрахунків наведено в таблиці 2.

Таблиця 2

**Динаміка еластичності попиту на споживчі товари від рівня доходів
населення у 2015-2021 роках**

Роки	Середній товарооборот на душу населення, грн.	Середній дохід на душу населення, грн.	Коефіцієнт еластичності
2015	11358	31803,1	1,100
2016	13003	37079,9	0,873
2017	13768	47269,7	0,214
2018	15769	57908,6	0,646
2019	18824	69140	0,999
2020	20722	74688	1,257
2021	25115	86016	1,398

Джерело: розраховано авторами за даними [1].

Динаміка еластичності роздрібного товарообороту зображена на рис. 2.

Рис. 2. Динаміка еластичності роздрібного товарообороту

Джерело: розроблено авторами за даними [1].

Результати розрахунків в таблиці 2 показують, що еластичність роздрібного товарообороту з 2015 до 2017 року знижувалась і найменше значення коефіцієнта в 2017 році показує, що при зростанні доходів населення на 1% роздрібний товарооборот на 1 особу збільшувався на 0,214%. З 2018 року бачимо суттєве зростання коефіцієнту еластичності, найвищий його рівень у 2021 році свідчить про те, що при зростанні доходів населення на 1% роздрібний товарооборот на 1 особу збільшувався на 1,398%. У таких випадках говорять про ультраеластичність показника роздрібного товарообороту.

Список використаних джерел:

1. Статистичний щорічник України за 2022 рік. Державна служба статистики України. – К.: 2023. – 387 с.